

Munkácsy Tudományos Diákköri Konferencia – 2019
Értekezés rólunk
A Munkácsy Mihály Gimnázium diákjai és tanárai közti kapcsolat

Mentortanár: Rajnai László

Szerzők: Hortobágyi Éva és Nagy
Dominika
Munkácsy Mihály Gimnázium, 10.e
osztály

Abstract

Az iskolában meghatározó szerepet tölt be a tanárok és a diákok közti kapcsolat. Kutatásunk középpontjában a két fél közti pozitív viszony áll, és az, hogy vajon van e igény, lehetőség, vagy egyáltalán szükség ennek a jó kapcsolatnak a kialakítására. Saját hipotézisünk szerint a jobb tanár diák viszony jobb együttműködéshez és végső soron jobb eredményekhez vezet az iskolai munkát, előmenetelt figyelembe véve. Kutatásunk célja az volt, hogy a témát több szemszögből megvizsgálva igazoljuk, vagy megcáfoljuk ezt a hipotézist. Állításainkat tudományos cikkek és egyéb, a témához kapcsolódó irományok, értekezések segítségével igyekeztünk alátámasztani, emellett említett állításaink bizonyításához hasznos forrásnak számított még az általunk készített tanároknak és diákoknak szóló kérdőív is, amelyet iskolánkban összesen 100 tanuló és 40 pedagógus töltött ki. A kitöltött kérdőívek eredményeiből statisztika és jó pár diagramm készült, amelyeket egy-egy bekezdéshez csatoltunk, hogy bemutassuk a tanárok és a diákok véleményének megoszlását különböző állításokkal kapcsolatban. Külön megvizsgáltuk, hogy milyen hatással lehet az egymással ápoltt pozitív viszony a diákra, és milyennel a tanárra. Valamint szó esett arról is, hogy vajon szerintünk mi segítheti ennek a jó kapcsolatnak a kialakulását a jövőben. Sok más érdekes ehhez kapcsolódó témát is lefedtünk, mint például a differenciált tanítási módszerek, a kooperatív tanulás, a rossz magaviselet, valamint a motiváció, a stressz, és még hasonlók. Érdekes eredményekre jutottunk. Ugye Önnek is felcsigáztuk az érdeklődését?

1.1 Bevezetés

Feltevésünk szerint a jobb tanár diák viszony jobb együttműködéshez és végső soron jobb eredményekhez vezet az iskolai munkát, előmenetelt figyelembe véve. Szerintünk fejlődnek még a diákok pszichikai, szociális és intellektuális készségei is, valamint úgy gondoljuk, hogy ez a jó viszony a gyerekek mentális egészségét és az ebből következő fizikális jóllétét is biztosítja. Tehát egy jó tanár-diák kapcsolatnak rengeteg pozitív hatása van, kutatásunk célja pedig az, hogy a témát több szemszögből megvizsgálva igazoljuk, vagy megcáfoljuk a már említett hipotézisünket. Emellett ennek az irománynak a segítségével szeretnénk megértésre sarkallni minden tanárt és diákot is, hogy állításunkat esetlegesen kibontakozhatni láthassuk a

való életben is.

1.2 Szakirodalmi áttekintés

A kérdőívünkből is látszik, hogy saját belátásunk szerint igenis nagy szükség van a jó tanár-diák kapcsolatra. Kutatási eredményeink is ezt tükrözik, annak ellenére, hogy sok olyan választ olvashattunk, melyek szöges ellentétjei ennek az állításnak. A többség azonban úgy vallotta, hogy számukra igenis fontos az együttműködés, a tisztelet, de legfőképp a stresszszint csökkentése a jó tanulási és tanítási folyamatokhoz, és hogy ehhez a jó tanárok és diákok közötti viszony egy igen kielégítő megoldás. Ezt forrásaink is alátámasztották.

Egyik forrásunk szerint egy erős és támogató kapcsolat kialakítása tanárokkal biztonságos közérzetet biztosít a diákok számára, valamint így a tanulók könnyebben meg tudják szerezni megfelelő alaptudásukat, és elősegíti őket abban is, hogy pozitív kapcsolatokat tudjanak kialakítani társaikkal, valamint eredményesebb akadémiai eredményeket érjenek el.

Más forrásaink is úgy értekeztek, hogy az erősebb intergenerációs kapcsolatok az iskolában magasabb tanulmányi eredményekhez vezetnek, és alacsonyabb az esélye a fegyelmi problémák előfordulásának.

Összefoglalva, a forrásokból is megállapítható, hogy az iskolákban nagy szükség van pozitív tanár-diák kapcsolatokra.

2. Módszer

Más, ebben a témában készült kutatásokhoz hasonlóan mi is tudományos cikkeket keresve igyekeztünk összegyűjteni a kellő információt, méghozzá a Google Tudós segítségével. Az összegyűlt anyagból egy 62 kérdésből álló kérdőívet készítettünk, melyet a Kaposvári Munkácsy Mihály Gimnázium 100 diákja és 40 tanára között osztottunk ki. A kérdőíveket visszakapva el is kezdtük őket feldolgozni; 10-15-ös kupacokra bontva. A munkát megosztva dolgoztunk tovább, saját erősségeinkhez mérten: egyikünk a statisztikával, másikunk a szöveges részek megfogalmazásával foglalatostkodott. Végül közösen fejeztük be; a már kisebb nagyobb átalakításokon átesett szöveget megformáztuk majd újra és újra elolvastuk, míg végül ki nem tökéletesedett úgy, ahogy mi szerettük volna.

3.1 Kutatási eredmények

Állításunkat megvizsgálva három nagyobb részre bontottuk a kutatás által hozott eredményeinket és következtetéseinket. Külön összegeztük, hogy mi igazolhatja hipotézisünket a diák, és mi a tanár esetében, és tárgyaltunk arról is, hogy szerintünk hogyan lehetne javítani a tanárok és a diákok kapcsolatán a jövőben.

A diák esetében

Sok múlik azon, hogy a tanárok és diákjaik hogyan állnak hozzá egymáshoz és az együtt töltött időhöz, illetve magához az órához és az adott tantárgyhoz. Az, hogy a két fél milyen kapcsolatban áll egymással, nagyban befolyásolja a közös munkát.

A tanulók például néha rossz magaviseletükkel hátráltathatják az óra menetét. Ez több formában is megmutatkozhat, ugyanis ezek a viselkedésformák két nagyobb csoportra oszthatók (Meyers, 2003): burkoltra és nyilvánvalóra. A burkolt viselkedési formák, mint például az alvás, az óráról való késés, az unott viselkedés és az érdektelenség sokkal passzívabbak, mint a nyilvánvalók, amik közé például az okos telefon használata, a beszélgetés és az órán való evés-ivás sorolható (Meyers, 2003). Az aktívabb viselkedésformák gyakrabban megfigyelhetőek, és mivel nyíltabbak, jobban hátráltatják a tanárok munkáját és a tananyag leadását is. A rossz magaviselet probléma, mert a felborított rend nehezen kontrollálható, rendet tenni pedig időigényes. Ha azonban a két fél kapcsolatát kölcsönös megértés és támogatás jellemzi, ezeket a problémákat nem csak megoldani, de megelőzni is könnyebb.

A diákok a tananyag mellett a helyes viselkedési formákat is tanáraiktól tanulják meg. E mellett ide tartozik még például egy pozitív és támogató kapcsolat fenntartása felnőttekkel, főként tanárokkal is (Murray & Malmgren, 2005).

A jó tanár-diák kapcsolat által a pedagógusok több ismeretet szerezhetnek diákjaikról, és ennek következtében könnyebben felmérhetik egyéni képességeiket. Így jobban érvényesülnek az oktatás folyamán az egyéni-, fejlettségi szint és a személyiségi tulajdonságok eltéréseihez igazodó fejlesztő eljárási módok, mint például a kooperatív tanulás, amely fejleszti a gyerekek pszichikai, szociális és intellektuális készségeit.

A pedagógusok kapcsolata a diákjaikkal különösen fontos azokban az időszakokban, amikor a tanulók iskolát váltanak, például óvodából általános iskolába, vagy általános iskolából gimnáziumba mennek. (Alexander et al., 1997; Cataldi & KewallRamani,

2009; Midgley, Feldlaufer, & Eccles, 1989). Ilyenkor egy teljesen új és idegen környezetbe kerülnek, ahol szükségük van a megértésre és a támogatásra. Az iskolából való kibukás gyakori kiváltó okai a család támogatásának hiánya, az alacsony tanulmányi eredmények, a felnőttekkel való rossz viszony, és a tanulmányokban való érdektelenség. Ez is bizonyítja, hogy a jó tanár-diák viszony pozitív hatással van a tanulók mindennapjaira, és eredményesen csökkenti a kibukás esélyét. A pozitívabb viszonyulások ugyanis effektívebb munkához és nagyobb hatékonysághoz vezetnek, valamint a motiváció is nagy mértékben nő.

A motivációt a külvilág szabályozza, így a tanulók motivációjára és tanulni vágyására nagy hatással van a gondoskodó és támogató kapcsolat, amelyet tanáraikkal ápolnak. A motiváció szintén egy olyan tényező, amely egyaránt befolyásolja a diákok tanulmányait és társadalmi életét. (Wentzel, 1998) A tanárnak, mint külső tényező, az a szerepe, hogy a tanulóiban valamilyen cél elérésére való törekvést és erre való vágyást keltsen. Ez a cél lehet egy pozitív légkör és jó közérzet kialakítása is, amiben nagy szerepe van a pozitív visszajelzésnek. Ha a gyerekeknek ugyanis sikerélménye van, előjönnek bizonyos belső motivációs tényezők, és maga a cselekvés, a tanulás és a megértés kezdi el motiválni őket, elkezdik élvezni, amit csinálnak. Így a diákokban megjelenik egy folyamatos fejlődésre való törekvés. Ezek az oktatás szempontjából mind fontosak.

A pozitív tanár-diák kapcsolat kialakulása egy teljesen más légkör létrejöttét eredményezi. A kötődés elmélete alapján (Ainsworth, 1982; Bowlby, 1969) az ilyen kapcsolatok lehetővé teszik a diákok számára, hogy biztonságban érezzék magukat környezetükben, és segítenek abban, hogy a tanulók megalapozhassák szociális és a tanulmányokhoz szükséges készségeiket. Ennek eredményeként a tanterem falain belül egy biztonságot nyújtó közösség és egy olyan hely jön létre, ahol a diákok jó eredményeket elérve, kreatívan bontakozhatnak ki (Hamre & Pianta, 2001). A jó tanár-diák kapcsolatoknak köszönhetően jelen van a közelség, a melegség és a pozitívitás érzése (Hamre & Pianta, 2001), az ellenségesség és a stressz szint pedig csökken.

Ennek eléréséhez az is fontos, hogy a tanár segíteni tudja a tanulók egészséges önképének és önbecsülésének kialakulását (Hamre & Pianta, 2001), ami egy jó tanár-diák kapcsolat esetén alapvető. Ez hatással van a tanulók mentális egészségére: kevesebb szorongást eredményez, és csökkenti a depresszió tüneteit is (Orth et al., 2012). A stressz és a szorongás befolyásolják a memóriát, mert a

stresszhormonok megtámadják a hippokampuszt, vagyis az agy azon területét, amely a memóriáért felelős. Ha azonban a jó tanár-diák kapcsolat hatására javul a mentális egészség, ezek a dolgok kiküszöbölhetők, és javul a rövid- és hosszútávú memória, vagyis a diákok jobban tudnak majd teljesíteni az iskolában. Ez elindít egy pozitív kört, hiszen ha van sikerélményük, akkor motiváltak lesznek, és tovább akarják majd fejleszteni tudásukat, mindezt egy már időközben kialakult, jó légkörű, produktív és támogató környezetben.

Feltételezzük, hogy a jó hangulat nem csak arra az egy adott órára hat ki, hanem az összes többire is, hiszen amikor az emberek jobban érzik magukat, kifelé is ezt tükrözik, ez pedig átragad a többi emberre is. Így a pozitív alaphangulat miatt mindent egy pozitívabb szemszögből látnak, és az emberekhez is pozitívabban viszonyulnak majd. Szerintünk a jó iskolai hangulat kompenzálhatja az esetleges otthoni negatív légkört is, biztonságot és megértést nyújtva azoknak, akiknek szükségük van rá.

A tanár esetében

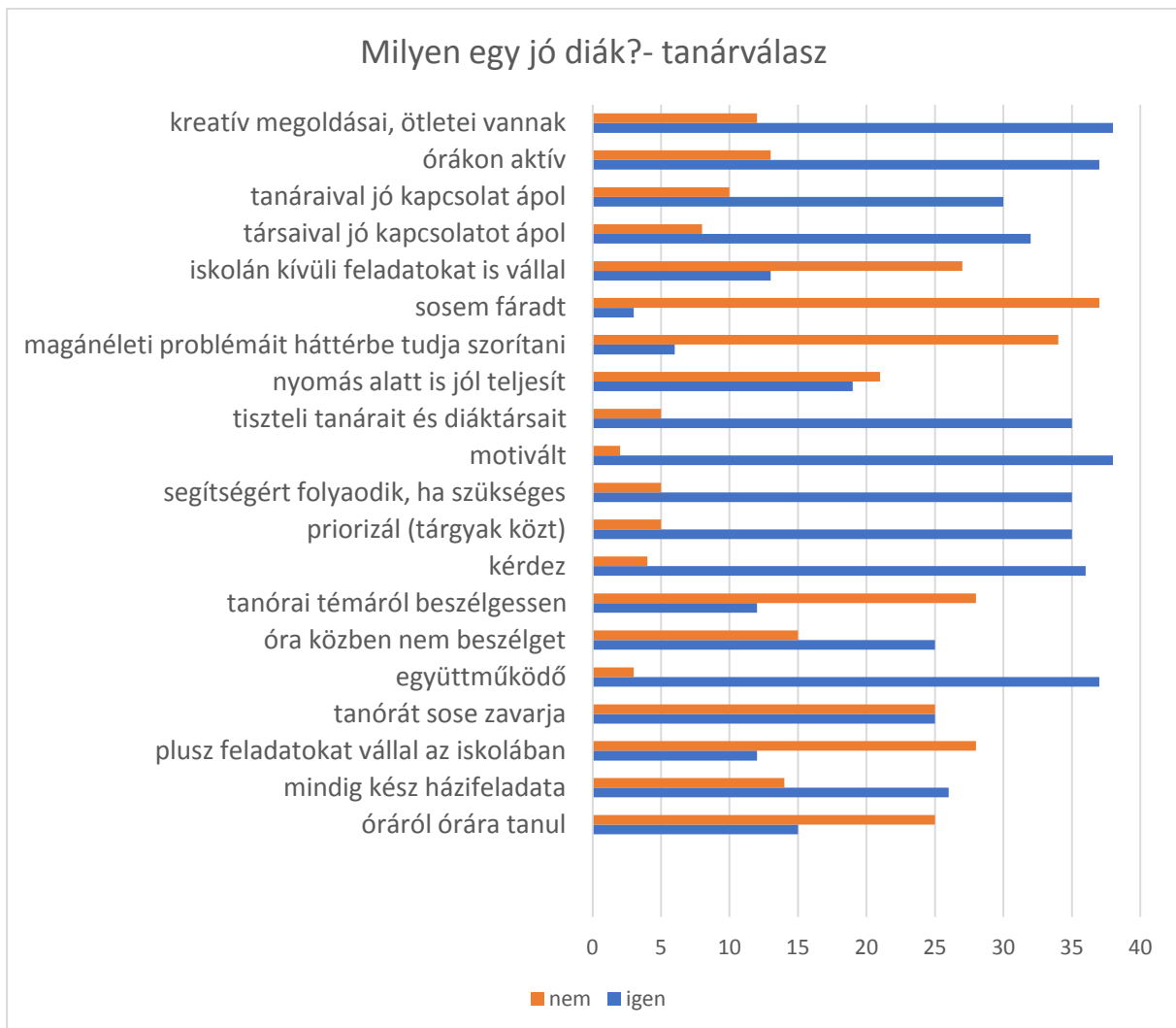
Ha egy pedagógus nem ápol jó viszonyt a diákjaival, annak rengeteg negatív hatása lehet az általa tanított gyerekek iskolai eredményeire, hangulatára, motiváltságára és viselkedésére, valamint ezzel a tanár saját munkáját is hátráltathatja.

Úgy gondoljuk, hogyha egy tanárnak nem jó a viszonya a diákjaival, akkor nem szívesen van azon az órán, hiszen akikkel nem ápolunk jó kapcsolatot, annak kevésbé élvezzük a társaságát és a vele töltött időt.

Ha emellett egy tanár úgy érzi, hogy a diákok nem érdeklődnek esetleg iránta vagy a tantárgya iránt, vagy hogy lenéznek, és hiányzik a kölcsönös tisztelet, akkor ez frusztrációt okozhat számára, vagyis a kudarc feszültségét. Ilyenkor a tanárok fokozott pszichés terhelésnek vannak kitéve, ezért magatartásuk könnyebben válhat támadóvá, alkalmazkodóképességük pedig hamar széteshet. Ez egy jó tanár-diák viszonyal könnyen kompenzálható lenne, ahogy már a diákok kapcsán is említettük. Sokszor a magánéleti dolgok is beszűrődhetnek. De vajon mit lehet ezzel kezdeni? A válasz az önazonosság, hiszen egy tanár nem csak tanár, hanem ugyanúgy ember is. Ha épp nincs jó passzban, de emberként jeleníti meg magát, és elmondja, hogy mondjuk most épp ideges, akkor ez valószínűleg diákjaiból nagyobb eséllyel vált majd ki megértést, mint ha nem mondott volna semmit, és ez valamilyen más, kissé agresszív módon nyilvánult volna meg az óra közben, miután Pistike a harmadik figyelmeztetés után sem hagyta abba a röhgicsélést Józsival az utolsó sorban.

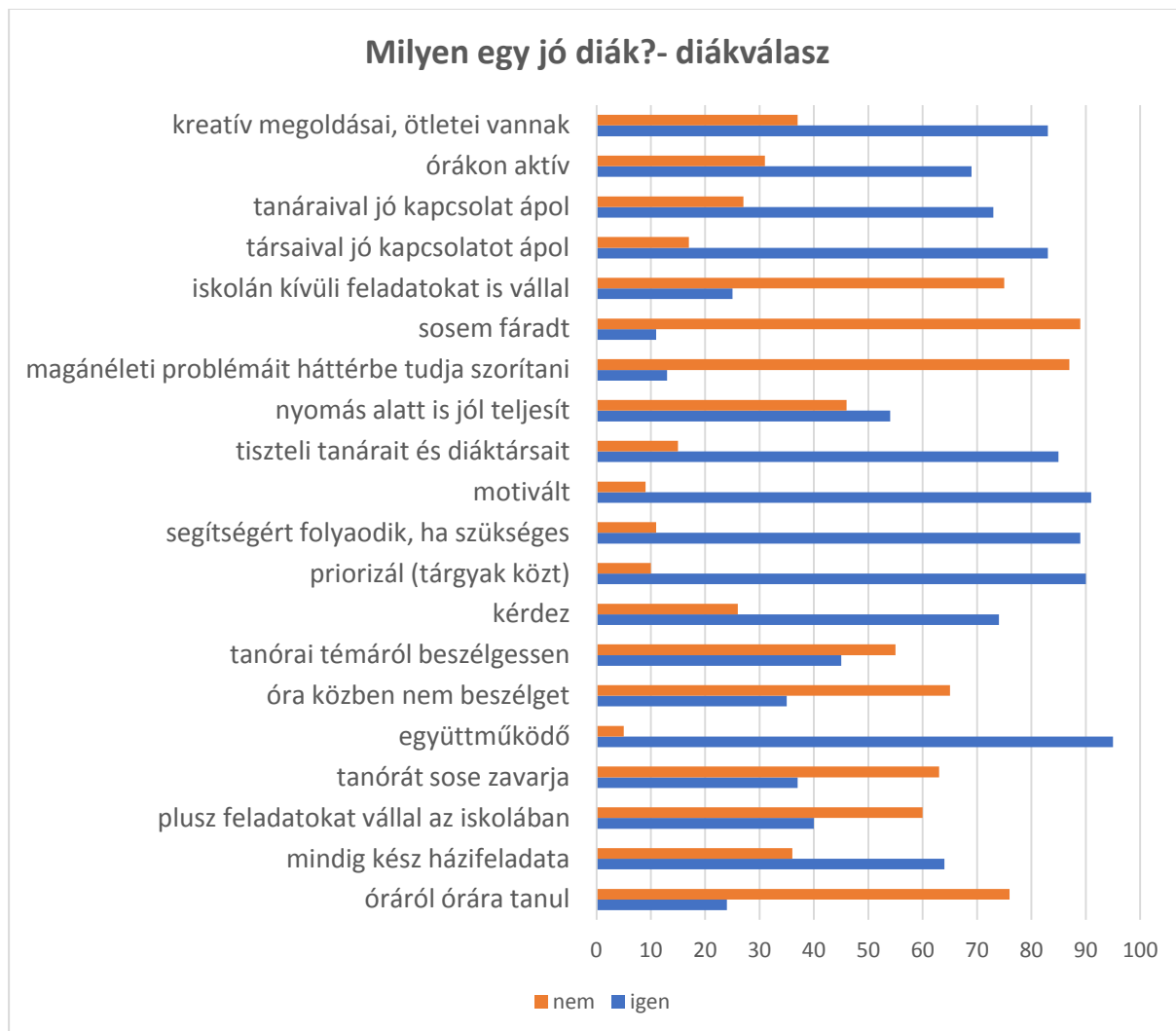
Tehát összegezve, szerintünk, ha a tanár jobban érzi magát a jó viszony által biztosítva, vagyis diákjaival való kapcsolata megértést és tiszteletet tükröz, biztonságot ad, akkor ez visszahat magára a tanításra és annak eredményességére, ugyanígy a magánéletre is. E mellett úgy gondoljuk, hogy a tanárok nagyobb odaadással tudnak majd tanítani, amit idővel visszatükröznek diákjaik is, ez pedig ismételten elindít egy pozitív kört.

3.2 Kérdőív eredmények

A tanárok válaszainak eloszlásából következtetve többségük szerint egy jó diák kreatív, aktív, és mind tanáraival, mind társaival is jó kapcsolatot ápol, de mégis ezekhez szükség van arra, hogy mindkét fél jól érezze magát környezetében. Az is tisztán leolvasható, hogy nem lehet elvárni egy diáktól, hogy sose legyen fáradt, hogy magánéleti problémái ne befolyásolják tanulmányi eredményeit, és hogy extra feladatokat vállaljon be iskolán belül vagy kívül. Ami meglepő – igaz, hogy fele-fele arányban - hogy a tanárok szerint egy jó diáknak, nyomás alatt is jól kell teljesítenie.

Szerintünk ez nem így van, és a nyomást pont, hogy egy pozitív légkörrel fel is lehet oldani, ennek hatására máris jobban teljesítene a tanuló. A többség szerint nem szükséges óráról órára tanulni, de a házfeladatot elvárják. Mégis a legfontosabb tulajdonságai egy jó diáknak, hogy legyen *motivált, együttműködő és érdeklődő*.

Érdekes a tény, miszerint a tanárok és diákok válasza igencsak hasonló. A legfontosabbak a tanulóknak is az együttműködés és a motiváció kérdése, bár itt kevésbé érvényesül a kreativitás és az órai aktivitás. Ez véleményünk szerint azért van, mert a diákok nincsenek hozzászokva a tanórában való részvételhez, stresszelnek vagy szoronganak a válaszadás miatt. Jól látható, hogy a többség szerint a kérdezés és a kíváncsiság is fontos, mégsem látni ezt órákon, vagy azokon kívül. A diákok válaszain is látszik, hogy a tanórát szerintük sem lehet megzavarni, mondjuk tanórai témáról kérdezni a társukat, pedig ez igen gyakori jelenség. A diák kérdez a társaitól, de a tanártól nem, ugyanis frusztrált lehet, és úgy érezheti, ha segítséget kér, nevetség tárgya lesz tudatlansága miatt. Ezt az érzést természetesen

egy jó tanár diák kapcsolat könnyen megszüntetheti, hisz a biztonság érzete feloldja a diákokat.

Mindkét fél úgy látja, hogy az órát megzavarni nem jó dolog, mert megszakad a FLOW.

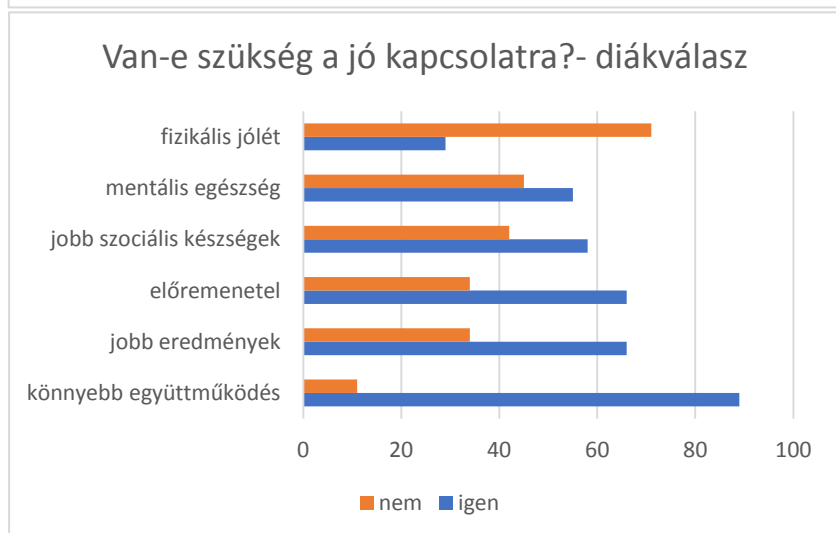
Következő kérdésünk a szükség kérdése volt. Van e szükség erre a jó tanár-diák kapcsolatra és egyáltalán mihez is kell?

Ahogy a diagrammokból is látszik az, hogy a tanárok szerint, egy jó tanár-diák kapcsolat szükséges az általunk felsorolt tényezőkhez, úgy viszont, a diákok véleménye szerint, ez nem olyan fontos az

egészségükhöz. Sem a mentálishoz, vagy a fizikaihoz.

Ezt a tényt mi több dolognak tudjuk be. Először is úgy véljük, hogy a diák sokszor háttérbe helyezi saját maga egészségét. Úgy gondolja, hogy ez nem a

tanár feladata, hogy az ő egészségükkel foglalkozzanak. Számukra az sokkal fontosabb, hogy jobb eredményeik legyenek, mintsem, hogy testileg vagy lelkileg egészségesek legyenek. Míg a tanárok belátják e két faktornak a fontosságát, a diák bátran hajszolja túl magát még akkor is ha ez az eredményein már nem is látszik meg. Ahelyett, hogy abbahagyná önmaga folyamatos terhelését, folytatja, mert úgy

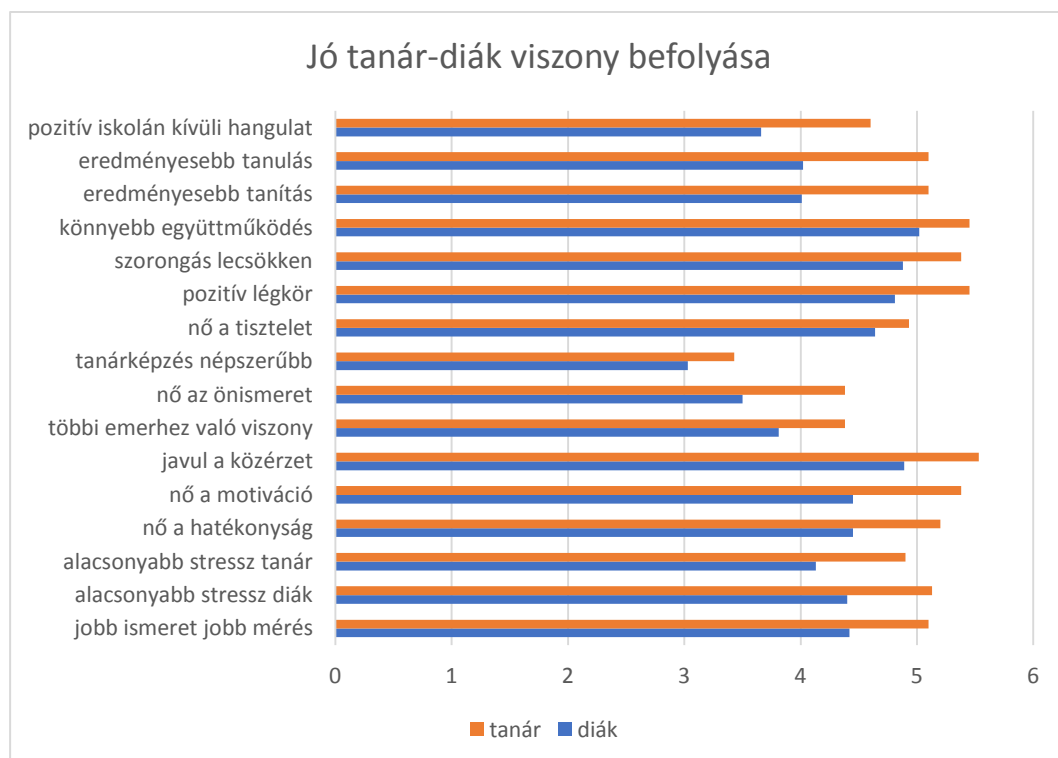

érzi ezt kell tennie. A „Milyen egy jó diák?” diagramunkról az is kiderült számunkra, hogy a diák úgy érzi teljesítenie kell, folyamatosan, és pihenés nélkül, még stressz és nyomás hatása alatt is. Ez pedig hatást gyakorol az egészségükre is.

Az egészség kérdésén kívül persze, mindkét fél szerint szükséges a jó tanár-diák viszony mind a jobb szociális készségek kialakításához, az iskolai munka előmeneteléhez, a jobb eredményekhez, de legfőképp a *könnyebb együttműködéshez*.

Mindkét fél látja, hogy a könnyebb együttműködés által sokkal eredményesebb minden, mint ahogy azt már korábban említettük.

Egy másik kérdésünkben a tanárok és a diákok 1-6 terjedő skálán értékelték, hogy szerintük milyen mennyiségben befolyásolja a köztük kialakított pozitív viszony az alábbi állításokat. Ezek a válaszok is sok mindent megmutattak nekünk.

Az első és legjobban megfigyelhető dolog, hogy a tanárok minden egyes kérdésben a magasabb értékeket adták meg, mint a diákok. Mindkét fél szerint hatalmas befolyása van egy jó tanár-diák kapcsolatnak a könnyebb együttműködésre és a jó közérzetre, a tanárok pedig ezek mellett még fontosnak látták az eredményesebb tanulásra és tanításra, a szorongás mértékére, a légkör javulására, a motivációra, a hatékonyságra és a diákok stresszszintjére való hatását is. Szerintük, ha jobban ismerik tanított diákjaik individuális képességeit, jobban és eredményesebben fel

tudják mérni egyéni fejlettségi szintjüket, fejleszteni a gyerekek gyengeségeit, de legfőképp erősségeit. Ezzel szemben a diákok kevésbé látják egy jó tanár-diák viszony kialakításának pozitív hatásait, ugyanis eltorzult képet állítottak fel tanáraikról és az iskoláról.

4. Összegzés

Tehát következtetéseink alapján mindkét félnek rengeteg mindenben kell dolgoznia ahhoz, hogy ez a viszony és a vele járó pozitívumok kialakulhassanak. A tanárok keze természetesen sokkal jobban megvan kötve a tanmenet és az iskolai rendszer miatt, de így is rengeteg megoldás van erre a problémára. A diákoknak legfőképp az együttműködésre kéne odafigyelniük. A legfontosabb faktor viszont teljesen biztosan a tisztelet, melyen mindkét félnek dolgoznia kell. Kutatásunk szerint ugyanis a tisztelet mindkét félnek fontos és el is várják egymástól, viszont nem mindig adják meg azt. Ez probléma, mivel ez egy nélkülözhetetlen tartópillér egy jó tanár-diák kapcsolat fenntartásához. Mint kutatásunkból kiderült, igenis van szükség és igény egy ilyen viszony kiépítésére. Hipotézisünk igazolva lett, iskolánk és más, korábbi erről a témáról szóló kutatások által is.

5. Irodalom

-Csíkszentmihályi Mihály, Isabella Selega Csíkszentmihályi: Élni jó! Tanulmányok a pozitív pszichológiáról(2011)

-Alan Seidman: The learning killer: Disruptive student behaviour in the classroom (2005)

-Bridget K Hamre, Robert C Pianta: Student-Teacher Relationships (2006)

-Emily Gallagher: The Effects of Teacher-Student Relationships: Social and Academic Outcomes of Low-Income Middle and High School Students

- Baker, J. Grant, s., & Morlock, L. (2008). The teacher–student relationship as a developmental context for children with internalizing or externalizing behavior problems. *School Psychology Quarterly*, 23(1), 3-15.

- Murray, C., & Malmgren, K. (2005). Implementing a teacher–student relationship

program, in a high-poverty urban school: Effects on social, emotional, and academic adjustment and lessons learned. *Journal of School Psychology*, 43(2), 137-152.